

Centrum voor
Ethiek en
 Gezondheid

Jaarverslag CEG 2024

Missie CEG

Het signaleren van en informeren over nieuwe en actuele ethische vraagstukken op het gebied van gezondheidszorg en biomedisch onderzoek, die van belang zijn voor overheidsbeleid.

Inhoud

1. Inleiding
2. Werkprogramma
3. Boodschap evaluatie
4. Publicaties en activiteiten
5. Signalement Transitie en vruchtbaarheidsbehoud
6. Argumentenwijzer Door Dik & Dun
7. Essaybundel Maatschappelijke Meerstemmigheid onder druk
8. 11^e Els Borst Lezing
9. In de pijplijn
10. Presidium 2024
11. Commissie 2024
12. DB en Staf 2024
13. Voorgenomen activiteiten 2025

1. Inleiding

Het Centrum voor Ethiek en Gezondheid kijkt met trots terug op 2024. Zo publiceerden we 'Door dik en dun?' - een argumentenwijzer over gewichtsverlagende medicatie in het basispakket van de zorgverzekering - en een ethische verkenning over fertiliteitszorg voor transgender jongeren.

Daarnaast zijn we veel op pad geweest met onze workshop 'Het Rad van Onfortuin' waarmee we deelnemers lieten reflecteren over schaarste in de zorg. Ook organiseerden we een drukbezochte 11^e Els Borstlezing over onrechtvaardige gezondheidsverschillen. Ten slotte, maakten we een vliegende start met de ethiek-podcastserie 'Morele wezens' die binnenkort wordt gelanceerd.

Een van de onbetwiste hoogtepunten van 2024 was de publicatie van de essaybundel 'Maatschappelijke meerstemmigheid onder druk'. Daarin trekt het CEG samen met bijna 30 auteurs, waaronder Marli Huijjer, Hans Boutellier en Margo Trappenburg, lering uit hoe de overheid beter kan – en moet – luisteren naar verschillende geluiden in een samenleving, juist in tijden van een gezondheids crisis.

2. Hoofdthema's 2023 - 2027

Het CEG signaleert ruim 20 jaar over diverse onderwerpen binnen de volgende 4 hoofdthema's:

- **Mens & technologie**
- **Digitale zorg**
- **Toekomstbestendige zorgpraktijk**
- **Gezondheid van ons allemaal**

In het [werkprogramma](#) voor 2023 - 2027 beschrijven we de ethische vragen waarover we de komende jaren binnen de thema's mogelijk zullen gaan signaleren - zonder daarbij uitputtend te willen zijn.

3. Boodschap evaluatie CEG

In 2024 zijn we ook aan de slag gegaan met de aanbevelingen van de evaluatiecommissie:

Er is meer focus nodig op doelgroepen en beoogde impact.

- Maak **doorwerking van oude publicaties** een vast onderwerp op de agenda. Zijn er nieuwe ontwikkelingen die oude signaleringen relevant maken? (2B)
- Maak meer gebruik van **coalitiepartners**. [...] Hierbij is het doel niet te netwerken om het netwerken, maar te netwerken om de kerntaak van het signaleren te versterken. (2D)
- **Versterk het eigen gezicht in de communicatie.** Het zou helpen als het CEG aandacht vraagt voor een signalement door het schrijven van *ingezonden stukken*, animaties, een *podcast*, etc. (2G)

Evaluatiecommissie:

“In hoeverre het CEG aan haar missie voldoet, hangt [...] in sterke mate af van de doorwerking van signaleringen.”

4. Publicaties en activiteiten CEG 2024

Waar hebben we in 2024 aan gewerkt?

Voor de schermen

- Signalement Transitie en vruchtbaarheidsbehoud
- Argumentenwijzer Door Dik & Dun
- Essaybundel Maatschappelijke Meerstemmigheid onder druk
- 11^e CEG-Els Borst Lezing
- CEG-Ideeenwedstrijd
- Workshop Het Rad van Onfortuin
- Verbetering Website: look, navigatie en inhoud

Achter de schermen / in de pijplijn

- Voorbereiding podcast
- Signalement Morele dilemma's van zorgverleners
- Signalement AI in de zorg

5. April: signalement Transitie en vruchtbaarheidsbehoud

Kwaliteit en gelijke toegang tot zorg voor kwetsbare groepen zijn belangrijke morele thema's. Na gesprekken met zorgverleners, belangenorganisaties en transgender personen kwam het CEG tot een aantal bevindingen. Zowel transgender personen als zorgverleners ervaren dat de vruchtbaarheidszorg op dit moment niet goed aansluit bij de behoeften. Het CEG beoogt het parlement, beleidsmakers, bestuurders en de relevante zorgsector te informeren en zo de dialoog te faciliteren en daarmee de toegankelijkheid en kwaliteit van fertiliteitszorg te verbeteren voor transgender jongeren.

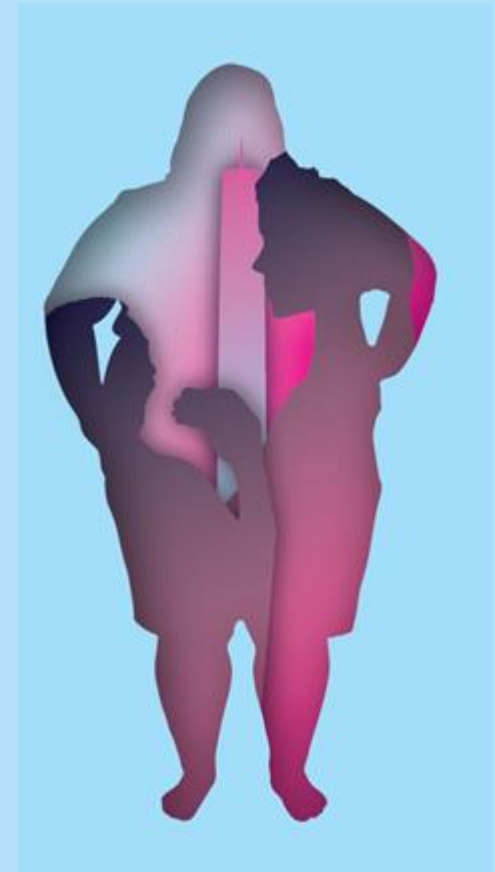
- Aanbieding op 2 april 2024 aan Marjolijn Sonnema (DG Volksgezondheid, VWS) en Esther van Dijk (Directeur Emancipatie, OCW)
- Artikel in NRC: [Trans personen willen ook kinderen, maar krijgen nog te weinig hulp - NRC](#)
- Artikel in Podium voor Bio-Ethiek (themanummer 'Recht op een eigen kind?'): "Transgender mensen hebben net zoveel recht op een eigen kind als cisgender mensen" door Martine de Vries, Lennart van der Molen en Myrthe Lenselink.

6. Mei: argumentenwijzer Door dik & dun?

De opkomst van gewichtsverlagende medicatie brengt uiteenlopende ethische vragen met zich mee over de vergoeding ervan in het basispakket. Zoals: hoe wenselijk is het vergoeden van gewichtsverlagende medicatie in een samenleving die uitnodigt tot het ontwikkelen van overgewicht? Het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG) heeft de ethische argumenten voor en tegen vergoeding in kaart gebracht in de argumentenwijzer 'Door dik en dun?'. Het CEG onderstreept hiermee het belang van een bredere politieke en maatschappelijke dialoog over de vergoeding van deze geneesmiddelen.

- Publicatie op 6 mei 2024
- Opinie artikel in Volkskrant door Beatrijs Haverkamp en Hafez Ismaili M'hamdi: [Opinie: Minister Agema, dit is hét moment voor een doordachte aanpak van obesitas | de Volkskrant 23 juli 2024](#)
- Gesprek met Marjolijn Sonnema, DG Volksgezondheid; Barbara Goezinne, DG Curatieve Zorg; Karla van Rooijen, directeur Geneesmiddelen en Medische Technologie op 27 november 2024
- Vervolg n.a.v. gesprek: VWS gaat maatschappelijke dialoog starten

7. Juli: essaybundel Maatschappelijke Meerstemmigheid onder druk

Tijdens de coronapandemie kwam maatschappelijke meerstemmigheid onder druk te staan: niet ieders visie werd even serieus genomen, niet iedereen durfde of kon zich uiten en niet iedereen voelde zich gehoord. Dat is problematisch vanuit democratisch perspectief. Maar het is ook nadelig voor maatschappelijke stabiliteit, de kwaliteit van crisisbeleid en het vertrouwen daarin. Om goed voorbereid te zijn op een gezondheids crisis is het daarom essentieel om nu na te denken over hoe meerstemmigheid beter geborgd kan worden.

- Aanbieding aan Marjolijn Sonnema, DG Volksgezondheid VWS op 3 juli 2024
- Gepubliceerd door Boom Uitgevers op 4 juli 2024, feestelijke boeklancering met auteurs bij Dudok
- Zowel in boekvorm te bestellen als [open access te lezen via de website van het CEG](#)

8. September: 11^e Els Borst Lezing

- In de ochtend een symposium voor 80 personen met verschillende sessies rondom het thema maatschappelijke meerstemmigheid.
- In de middag de [11^e CEG-Els Borst Lezing](#) voor circa 220 personen. Het atrium van het B30 gebouw was gevuld met gasten die nieuwsgierig waren naar het thema van de 11^e Els Borst lezing: "Onrechtvaardige gezondheidsverschillen in ethisch perspectief."
- Opening: Acteur David Geysen opende de dag met een persoonlijke vertelling over gezondheidsverschillen, waarbij hij ervaringen van mensen van de straat het gebouw in bracht. Zijn verhaal over ongelijkheid raakte veel mensen in de zaal.
- Drie lezingen: Marcel Verweij, Gera Nagelhout en Hafez Ismaili M'hamdi.
- CEG Ideeënwedstrijd met drie genomineerde pecha kucha presentaties: Nathalie Notermans (Wat is goed ouderschap); Lieke Baas (AI beter? De vele betekenissen van 'genezing'); en Charlotte Graafland (Niet óf, maar wanneer: de waarde van timing-voorspelling voor dementie).
- Interview met Laurentien van Oranje.

9. Achter de schermen / in de pijplijn

Vorbereiding signalement Morele dilemma's van zorgverleners

De zorg kampt met een tekort aan (competent) personeel. De verwachting is dat dit tekort verder zal oplopen. Hierdoor kan er bij de individuele zorgverlener een spanningsveld ontstaan tussen het willen leveren van goede en veilige zorg, maar niet bij machte zijn om dit te leveren. Dit kan zorgverleners voor moeilijke dilemma's zetten en dwingen tot het maken van keuzes ten aanzien van de zorg die geleverd kan worden.

Dit signalement zal een vervolg zijn het eerdere signalement Code Rood, dat morele uitgangspunten verkent bij het verdelingsvraagstuk van zorg in tijden van schaarste. In dit nieuwe signalement ligt de focus op dilemma's waar zorgverleners in de dagelijkse zorgpraktijk tegenaan lopen als gevolg van schaarste.

Vorbereiding signalement AI in de zorg

Uitgangspunt van dit signalement is dat waardevolle technologieontwikkeling een (deel)antwoord kan bieden op maatschappelijke uitdagingen. Dit signalement focust op de ethische aspecten van AI-toepassingen in de zorg die een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan uitdagingen waar de Nederlandse gezondheidszorg de komende 10 jaar voor geplaatst staat. Het signalement biedt daarbij een denkkader dat helpt om bewust te kiezen voor waardevolle AI.

Vorbereiding podcast Morele wezens

Het opnemen van de CEG-podcastserie "Morele Wezens" is in volle gang. Het is een intensief proces waar de hele staf bij betrokken is en waar Martine de Vries en Hafez Ismaili M'hamdi ook druk mee bezig zijn. Samen met Spraakmaker Media bouwen we aan de scripts op basis van publicaties van het CEG. Tijdens de Els Borst Lezing hebben we de eerste trailer van de podcast alvast laten horen aan het publiek.

10. CEG Presidium 2024

Bart-Jan Kullberg,
voorzitter Gezondheidsraad

Hoogleraar Interne Geneeskunde en Infectieziekten aan het Radboudumc.

Jet Bussemaker,
voorzitter Raad voor Volksgezondheid & Samenleving

Hoogleraar 'Wetenschap, beleid en maatschappelijke impact, in het bijzonder in de zorg' bij het Leids Universitair Medisch Centrum en de faculteit Governance and Global Affairs van de Universiteit van Leiden.

Martine de Vries,
voorzitter CEG Commissie

Hoogleraar Normatieve aspecten van de geneeskunde, LUMC.

Hafez Ismaili M'hamdi,
vicevoorzitter CEG Commissie

Ethicus en universitair docent aan de afdeling Medische Ethiek, Filosofie en Geschiedenis van de Geneeskunde, Erasmus MC

11. CEG Commissie 2024

Martine de Vries,
voorzitter

Hoogleraar Normatieve aspecten van de geneeskunde, LUMC

Hafez Ismaili M'hamdi, vicevoorzitter

Ethicus en universitair docent afdeling Medische Ethiek, Filosofie en Geschiedenis van de Geneeskunde, Erasmus MC

Govert den Hartogh

Emeritus hoogleraar Ethiek, UvA

Aart Hendriks

Hoogleraar Gezondheidsrecht aan de Universiteit Leiden (tot juli 2024)

Geranne Lautenbach

Jurist, Medical PHIT

Carlo Leget

hoogleraar Zorgethiek, Universiteit voor Humanistiek

Julianne Meijers

Voorzitter Raad van Bestuur Stichting Bartiméus Sonneheerdt

Philip Nickel

Universitair hoofddocent techniekfilosofie, Technische Universiteit Eindhoven

Alistair Niemeijer

Universitair docent en onderzoeker Zorgethiek & Beleid, Universiteit voor Humanistiek

David Pols

Huisarts en universitair docent afdeling Huisartsgeneeskunde van het Erasmus MC.

Erica Witkamp

Lector Zorg om naasten Hogeschool Rotterdam

12. CEG DB en staf 2024

Dagelijks Bestuur

Martine de Vries
voorzitter CEG Commissie

Hafez Ismaili M'hamdi
vicevoorzitter CEG Commissie

Myrthe Lenselink
Coördinator

Virgil Rerimassie
Senior onderzoeker

Myrthe Lenselink, coördinator

Onderzoekers:

Virgil Rerimassie, senior onderzoeker

Beatrijs Haverkamp, senior onderzoeker

Deborah Levie, onderzoeker

Shanti Bolt, onderzoeker

Eert Schoten, senior onderzoeker (tot juni)

Fleur van Schravendijk,
stagiair/onderzoeker

Lara Dijkstra, onderzoeker

Elise van Velthoven, stagiair (feb-juni)

Daan Kremers, rijkstraineë (tot september)

Saskia Vark, ondersteuning

Carel Jansen, senior adviseur impact en communicatie

Miriam, Fianen, woordvoering (tot oktober)

Darya Goncharova, woordvoering (vanaf oktober)

Wesley van Zeben, NPP (tot september)

Leonie Abrahams, website (tot september)

Wai Yee Lee, informatiespecialist

Martine Hendriksen, redacteur

13. Voorgenomen activiteiten 2025

- Lancering podcast Morele Wezens
- Publicatie signalement Morele dilemma's van zorgverleners
- Publicatie signalement AI in de zorg
- 12^e CEG-Els Borst Lezing en ideeënwedstrijd
- Ontwikkeling serious game Rad van Onfortuin
- Doorontwikkeling strategie CEG

Centrum voor **Ethiek** en Gezondheid

Het Centrum voor Ethiek en Gezondheid signaleert over actuele en beleidsrelevante ethische vraagstukken over gezondheidszorg en biomedisch onderzoek.

Het CEG is een samenwerkingsverband van de Gezondheidsraad en de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving.

Postbus 19404
2500 CK Den Haag
070 - 340 50 60
info@ceg.nl | www.ceg.nl